

Autor: Redakce

Valpuržina noc neboli Noc čarodějnic, původně germánský středověký svátek jara a probuzení přírody slavený v noci z 30. dubna na 1. května.

Je zasvěcen svaté Valpurgii, bojovnici proti temným silám. Po církevním odsouzení této pohanské slavnosti byl svátek jara slaven tajně. Zavedením alternativního svátku křesťanské světice, která měla chránit věřící před úklady ďábla, byla jen posílena lidová pověra o nespoutaných orgiích čarodějnic a ďáblů za přítomnosti Satana, odbývajících se v noci na 1. května na vrchu Brocken v Harzu. Jde tedy i v tomto případě o christianizovanou pohanskou tradici konce temnoty a počátku nového ohně života.

Poslední dubnová noc je tradičně ve znamení čar a kouzel. Podle pověstí se o této noci na rozcestích a návrších shromažďují ke svému sabatu čarodějnice, ježibaby, strigy, bosorky a jiné ženštiny obdařené magickou mocí. Poté se rozejdou a rozletí na koštatech po okolí, aby škodily lidem dobytku i mladé zeleni – a tudíž i budoucí úrodě. Snaha ochránit sebe a svůj majetek před nekalými rejdy čarodějnic proto stojí za lidovými obyčejí, které se k poslednímu dubnovému dni váží. Čarodějnice se před sabatem natíraly kouzelnými mastmi, s jejich pomocí pak mohly na koštatech létat. Pře reji byla volena královna sabatu, která potom vládla hostině a tanci „čarodějnickému kolu“, které se tančilo pozpátku. Jídla vypadala sice lákavě, ale byla bez chuti a nezahnala hlad. Nesměl chybět ani kotel plný žab a hadů stejně jako nádoby s jedy. Čarodějnice se tu, jak lidé kdysi věřili, s oblibou proměňovaly ve vlky, psy a jiný zvířata a vyprávěly si, co všechno zlého se jim od posledního setkání podařilo natropit.

Úkolem každé správné hospodyně je, aby byla na čarodějnickou noc připravena, a ochránila tak nejen sebe a své blízké, ale také dům, dobytek i hospodářství. Dveře domu mají být opatřené křížem a dům má být vykropen. Před vrata domu i chlévu se položila řezanka, narýpané drny. Dříve než mohla čarodějnice vstoupit dovnitř, musela přepočítat všechna stébla, což jí trvalo až do rána, kdy její moc pominula. Před vrata a na dvůr se zapichovaly pruty a pichlavé trní, aby se čarodějnice poranila, na ochranu před nimi se zapichovaly i vidle a koštata, pod drny se dávalo vejce. Na jejich zahrnutí muži praskali na návsi bičem a stříleli z pušek. Zároveň se muselo dbát na to, aby z domu nikdo neodnesl nějaký předmět, neboť by do něj mohla vstoupit temná magická noc.

K poslední dubnové noci také neodlučně patří charakteristický jarní zvyk pálení ohňů, který se dodržuje dodnes. Oheň se pálí na nejvyšším místě, nejčastěji na nejvyšším kopci v okolí. Toto místo je ve vesnici pevně určeno a není možné je libovolně měnit. Postavená hranice se musí hlídat, aby ji někdo ze sousední vsi předčasně nepodpálil nebo neodnesl. V některých krajích – zvláště v Německu – je tento zvyk velmi starého původu. Postupem doby se z výročních ohňů stalo „pálení čarodějnic“ – mladíci zapalovali koštata a vyhazovali je do výšky, prý proto, aby viděli čarodějnice létající v povětrí. Jinde se říkalo, že je tak možno srazit čarodějnici k zemi.

Zapalování ohňů je v různých formách obsaženo v řadě starověkých náboženství. Tato

tradice je dosud dodržována v mnoha zemích. Poslední dubnovou noc, Valpuržinu, etnografové odvozují od jednoho z nejvýznačnějších keltských svátků Beltine.

V obyčejí zapalování vater se mísí různé kořeny i odlišné funkce. Jedním z kořenů je podpora astrálního slunečního božstva a jeho uctění. Oheň má dodávat sílu Slunci. Takto funkce je ještě zřetelnější při zapalování svatojánských ohňů v době letního slunovratu. Druhá funkce ohně je očištná. Světlo a oheň ničí temné síly, jež panovaly za dlouhých zimních nocí a které zde mají své ztělesnění v postavách čarodějnic. Přípravou vater je z téhož důvodu pověřována mládež, neboť ta je sama ještě „čistá“, a zlé síly nad ní proto nemají neblahou moc. Jejich překonání je oslavováno v následujících prvomájových veselících.

V Čechách se noc z 30. dubna na 1. květen nazývá též noc filipojakubská, ačkoli svátek svatého Filipa a Jakuba připadá až na 3. květen. Po staletí se ale slavíval 1. května a o předchozí noci se na návrších pálily ohně. Není vyloučeno, že památka apoštolů Filipa a Jakuba byla kdysi ustavena na 1. května jen proto, aby mocní světci chránili tento den před temnotou pohanských obřadů a také proto, aby pohanskou slavnost nenásilně nahradil křesťanský svátek. O modifikaci tohoto svátku se snažila i komunistická moc. Ohně se proměnily ve „vatry míru“ a prvomájovou veselici zaměřenou původně na oslavu přemožení temných sil a vítězství Slunce nahradila veselice oslavující práci.

Pálení čarodějnic patří doposud k velmi živým zvykům. Filipojakubská noc je jednou z magických nocí, kdy prý mají zlé síly větší moc než jindy. O půlnoci před svatým Filipem a Jakubem se daly nalézt poklady. Aby se hledající před temnými silami ubránil, musel mít při sobě květ z kapradí, svěcenou křídu, hostii a další předměty.

Zdroj: National Geographic.